

УДК 336.77:334.72

ЕФЕКТИВНІСТЬ БЮДЖЕТНИХ ПРОГРАМ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОЇ ПІДТРИМКИ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

БЕРЕЖНИЦЬКА У., заступник директора Регіонального
фонду підтримки підприємництва
по Івано-Франківській області

Мале підприємництво (МП) не даремно вважають окремим "малим" сектором ринкової економіки, а державну політику сприяння його розвитку – цілісною системою державного регулювання. Основним інструментом впровадження такої політики є державні програми підтримки МП. Бюджетні програми сприяння розвитку малого бізнесу, відповідно до визначеної мети й завдань, містять перелік заходів із зазначенням їх виконавців; є обмеженими в часі та щодо їх фінансового забезпечення.

Природа економіки полягає в обмеженості ресурсів і породжує вимогу їх найбільш ефективного перерозподілу й використання. Саме тому в ринковій економіці закономірно виникає усвідомлення того, що держава повинна обережно ставитись до управління залученими ресурсами приватного сектора. Тим більше, що в контексті фінансового забезпечення державних програм підтримки МП йдеться про використання *бюджетних* коштів, тобто фінансових ресурсів платників податків.

Слід погодитись із твердженням, що ефективність програми взагалі є її найголовнішою метою [1]. Ефективна програма реально допомагає суб'єктам МП і тим самим сприяє збільшенню довіри населення до державної влади. Ефективна програма має й кумулятивний ефект – розвиток малого бізнесу поповнює бюджет, а приріст надходжень дозволяє в подальшому посилити державну політику підтримки МП і так до тих пір, поки не буде досягнуто потенційно можливого рівня.

Принцип ефективності [2] державної програми полягає в досягненні запланованих цілей при залученні мінімального обсягу бюджетних коштів та досягненні максимального результату при використанні визначеного бюджетом обсягу коштів. Саме тому при оцінці ефективності державних програм підтримки МП, в тому числі в напрямі його фінансово-кредитного сприяння, доцільно розглядати не лише отримані результати від реалізації заходів програм, а проводити їх співставлення з обсягом спрямованих бюджетних коштів на виконання таких заходів.

Згідно з Бюджетним кодексом України [3] контроль за цільовим та ефективним використанням коштів державного та місцевих бюджетів здійснюють органи Державної контрольно-ревізійної служби України. Однак не слід забувати, що *цільове* використання коштів на реалізацію бюджетної програми не обов'язково забезпечує *ефективність*. Тобто навіть належним чином використавши бюджетні кошти на впровадження програми, можна при цьому не досягти очікуваного позитивного ефекту. При оцінюванні ефективності виконання заходів державних програм підтримки МП проблема полягає в тому, що не існує для цього загальноприйнятих, чітко визначених критеріїв, тому будь-який суб'єкт аналізу в праві самостійно їх відбирати і не завжди такий підбір виявляється вдалим.

Отже, потрібно розробити й запропонувати систему критеріїв для визначення ефективності виконання заходів державних програм підтримки МП в напрямі фінансово-кредитного сприяння; а також, на прикладі досвіду впровадження бюджетних програм фінансово-кредитної підтримки малого бізнесу в Івано-Франківській області, наглядно відобразити використання переліку результативних показників при оцінці ефективності заходів цих програм.

Як уже зазначалось, в Україні не застосовується уніфікований перелік критеріїв ефективності виконання заходів програм підтримки МП, а чинне законодавче поле стосовно цього питання потребує вдосконалення. Наприклад, Методичними рекомендаціями щодо проведення аудиту ефективності виконання бюджетної програми [2] передбачено, що за відсутності чітко визначених результативних показників бюджетної програми органи державної контрольно-ревізійної служби, уповноважені на проведення аудиту ефективності такої програми, разом із головним розпорядником коштів визначають найбільш значущі звітні дані про надані послуги, виконані роботи, реалізований продукт або фінансовий результат, що можуть характеризувати досягнення мети бюджетної програми. Таким чином, першочерговою проблемою залишається відсутність єдиного підходу й рекомендацій щодо відбору критеріїв. Адже, за таких умов, у різних регіонах України при визначенні критеріїв оцінки ефективності певних регіональних та місцевих програм можуть використовуватись показники, що кардинально відрізнятимуться, хоча за своїм призначенням повинні висвітлювати одне і те ж явище. Це не лише спотворює статистичні дані щодо виконання державних програм, а й позбавляє реалізацію таких програм будь-якого сенсу, оскільки можлива ситуація, що за одними критеріями оцінки досягнути мети програми вдалось, а за іншими – ні.

Деякі експерти [1] поділяють критерії оцінки ефективності державної програми підтримки малого бізнесу на три рівні. У рамках цього дослідження увага буде зосереджена на критеріях другого рівня, які відображають ефективність виконання заходів у межах основних

напрямів Національної програми сприяння розвитку МП [4]. Зокрема, в напрямі *активізації кредитно-фінансової та інвестиційної підтримки МП* в якості таких критеріїв пропонувались: кількість кредитів, отриманих суб'єктами МП; кількість інвестиційних проектів суб'єктів МП, до яких надійшли інвестиції; відсоток неповернення кредитів суб'єктами МП та оцінка суб'єктами МП доступності фінансових ресурсів.

Згідно з рекомендаціями Міністерства економіки України [5] щодо порядку розроблення регіональних цільових програм, моніторингу та звітності про їх виконання результативні показники програми поділено на чотири групи:

- показники витрат – ресурсне забезпечення програми, визначають обсяги і структуру ресурсів, які забезпечують виконання програми;
- показники продукту – це, зокрема, кількість користувачів товарами (роботами, послугами), виробленими у процесі виконання програми, які використовуються для оцінки досягнення цілей програми;
- показники ефективності – визначаються як співвідношення кількості вироблених товарів (виконаних робіт, наданих послуг) до їх вартості в грошовому або людському вимірі (витрати ресурсів на одиницю показника продукту);
- показники якості – відображають якість вироблених товарів (виконаних робіт, наданих послуг) і оцінюють їх за результатами досягнення ними своєї мети або виконання завдання.

Отже, відповідно до цього поділу кількість користувачів товарами (роботами, послугами), що забезпечено в процесі виконання програми, віднесено до показників продукту, а показники *ефективності* регіональної програми визначаються як співвідношення кількості вироблених товарів (виконаних робіт, наданих послуг) до їх вартості в грошовому або людському вимірі. Таким чином, для ґрунтовної оцінки ефективності виконання бюджетної програми доцільно проводити аналіз усього *комплексу* показників (як показників витрат та продукту, так і показників ефективності та якості), але їх слід чітко розрізняти (наприклад, показники продукту – від показників ефективності).

При оцінці ефективності виконання заходів державних програм фінансово-кредитної підтримки МП скористаємось рекомендацією Мінекономіки щодо поділу результативних показників на показники витрат, показники продукту, показники ефективності та показники якості, оскільки таке групування є досить вдалим. У цьому випадку можна запропонувати перелік результативних показників оцінки ефективності виконання заходів бюджетних програм у напрямі фінансово-кредитної підтримки малого бізнесу, що наведений нижче.

Показники витрат (зазначаються орієнтовні обсяги фінансових ресурсів, необхідних для виконання заходів фінансово-кредитної підтримки МП в цілому та диференційовано за роками із визначенням джерел фінансування):

- загальний обсяг коштів, спрямованих на виконання заходів підпрограми фінансово-кредитної підтримки МП (слід подати із відображенням структури джерел фінансування та в розрізі за роками);
- структура спрямування бюджетних коштів у розрізі окремих програм (заходів) фінансово-кредитної підтримки МП.

Показники продукту (рекомендується наводити кількість одиниць наданої фінансово-кредитної підтримки МП залежно від заходів програми), а саме:

- кількість наданих пільгових кредитів суб'єктам МП за рахунок бюджетних коштів;
- кількість наданих фінансових поручительств (гарантій) за кредитами для суб'єктів МП;
- кількість кредитів у банківських установах, за якими здійснюється часткове відшкодування відсоткових ставок за рахунок бюджетних коштів та ін.

Показники ефективності (в основному доцільно розглядати співвідношення обсягу фактично отриманої суб'єктами МП фінансової підтримки до обсягу спрямованих на це бюджетних коштів. Таким чином, матимемо змогу побачити який обсяг фінансових ресурсів можна забезпечити для суб'єкта малого бізнесу за одну гривню вкладених коштів бюджету. Крім того, за пропонованою методикою Мінекономіки, слід оцінювати витрати ресурсів на одиницю продукту та проводити порівняння таких показників для різних заходів фінансово-кредитної підтримки МП). Отже, в якості показників можна запропонувати:

- відношення обсягу фактично отриманої суб'єктами МП фінансової підтримки до обсягу спрямованих на це бюджетних коштів (показник слід розраховувати окремо для кожного заходу фінансово-кредитної підтримки);
- собівартість одиниці продукту (витрати ресурсів на одиницю показника продукту) – визначається як відношення обсягу спрямованих бюджетних коштів на окрему програму фінансово-кредитної підтримки до кількості наданих суб'єктам МП одиниць такої підтримки за цією програмою (середня вартість одного пільгового кредиту, середня вартість одного фінансового поручительства (гарантії), середня вартість однієї програми компенсації відсотків за кредитами для одного позичальника тощо).

Показники якості (наводяться результативні показники профінансованих за рахунок бюджетних коштів проектів суб'єктів МП):

- кількість створених нових робочих місць за рахунок профінансованих підприємницьких проектів;
- кількість збережених існуючих робочих місць за рахунок профінансованих підприємницьких проектів;
- збільшення обсягу виробництва продукції (надання послуг) суб'єктами МП, проекти яких підтримано;
- сума сплачених до бюджетів різних рівнів податкових платежів суб'єктами МП, що отримали фінансово-кредитну підтримку.

Потрібно зауважити, що всі показники обов'язково слід досліджувати в динаміці, а також щодо виконання їх планових значень. На основі зазначених результативних показників бюджетних програм у напрямі фінансово-кредитної підтримки МП можна вести облік та оцінювати не лише ефективність використання коштів на виконання заходів таких програм, а й визначати соціально-економічний ефект від їх впровадження.

На прикладі Івано-Франківської області можна представити механізм визначення ефективності впровадження програм фінансово-кредитного сприяння розвитку малого бізнесу (на основі даних про виконання Регіональним фондом підтримки підприємництва (РФПП) [6] підпрограм фінансово-кредитної та інвестиційної підтримки МП Регіональних програм підтримки МП у 2001–2008 рр. [7]).

Спочатку слід розглянути загальне спрямування коштів на фінансування заходів Регіональних програм підтримки МП (*рис. 1*), а також дослідити їх структуру в розрізі окремих підпрограм (*рис. 2*). Загальний обсяг фінансування заходів Регіональних програм сприяння розвитку малого бізнесу через РФПП постійно зростає. Якщо у 2001 р. цей показник становив 106 тис. грн, то у 2008-му його значення вже наблизилось до 2 млн грн (на 23 % більше, ніж у попередньому році). Потрібно відзначити, що показник обсягу фінансування заходів фінансово-кредитної підтримки МП зростає значно швидше порівняно із загальним обсягом фінансування всіх заходів програми і тим більше – із обсягом виділених коштів обласного бюджету на виконання цих заходів. Досліджуючи структуру обсягу фінансування заходів Регіональної програми (див. *рис. 2*), можна констатувати, що найбільшу питому вагу складає фінансування заходів саме фінансово-кредитної підтримки МП (частка коливається в межах від 92 до 97 %). Лише у 2001 та 2003 роках частка фінансування заходів фінансово-кредитної підтримки малого бізнесу становила відповідно 47.17 та 43.04 % у загальному обсязі фінансування заходів програми. Це спричинене в основному малим обсягом фінансування і, як наслідок, неможливістю впроваджувати програми фінансово-кредитної підтримки МП у 2001

р., а також активізацією фінансування інших заходів програми у 2003-му (відкриття Консультаційного центру за рахунок коштів Державного бюджету, організація навчальних семінарів, тренінгів для підприємців тощо).

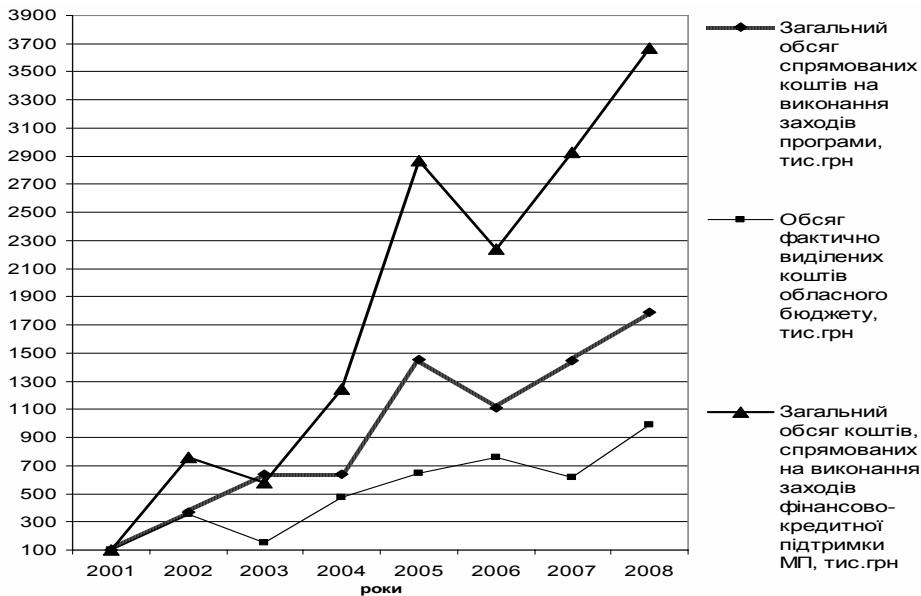


Рис. 1. Динаміка обсягів виділених коштів на виконання заходів Регіональної програми підтримки МП у 2001–2008 рр.

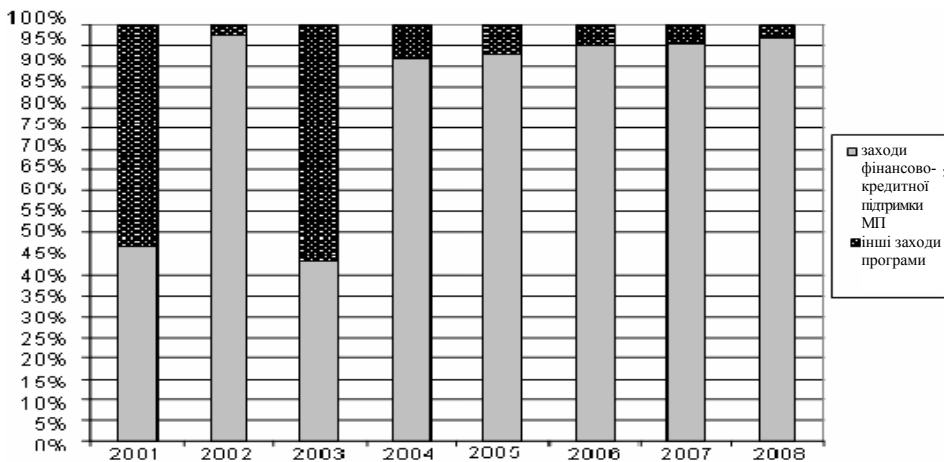


Рис. 2. Динаміка структури спрямованих коштів на виконання заходів Регіональної програми підтримки МП у 2001–2008 рр.

Отже, дослідження ефективності виконання заходів фінансово-кредитної підтримки МП є актуальним, адже обсяг їх фінансування з року в рік збільшується, а також становить найбільшу частку в

загальному обсязі спрямованих коштів на фінансування всіх заходів бюджетної програми. Саме тому, користуючись запропонованим переліком результативних показників, слід оцінити ефективність програм фінансово-кредитної підтримки МП в Івано-Франківській області у 2001–2008 р.

Показники витрат. Показник загального обсягу фінансування заходів фінансово-кредитної підтримки МП має тенденцію до зростання (якщо у 2001 р. спрямовано 50 тис. грн, то у 2008-му – 1.83 млн грн). У структурі обсягу коштів, спрямованих на виконання заходів фінансово-кредитної підтримки МП, у розрізі джерел фінансування (рис. 3) найбільшу частку (56.76 %) складають кошти обласного бюджету. Це цілком зрозуміле явище, оскільки основним джерелом фінансування Регіональної програми підтримки МП є фінансові ресурси обласного бюджету. Більш цікавим моментом є те, що до фінансування заходів бюджетної програми залучаються кошти інших учасників (банківських установ і кредитних спілок). У 2005 р. РФПП, в рамках виконання заходів Регіональної програми, запроваджено механізм поручительства (гарантування) кредитів для суб'єктів МП та мікрокредитування через місцеві кредитні спілки (питома вага коштів інших учасників програм фінансово-кредитної підтримки МП була найвищою за всі наступні роки і становила 21.53 %). Також позитивним моментом є спрямування на виконання заходів програм так званих "коштів рефінансування" (34.44 %). Це спричинене поворотністю бюджетних коштів, адже за діючими програмами раніше видані суб'єктам малого бізнесу фінанси повертаються і в подальшому спрямовуються РФПП на фінансування бюджетних програм.

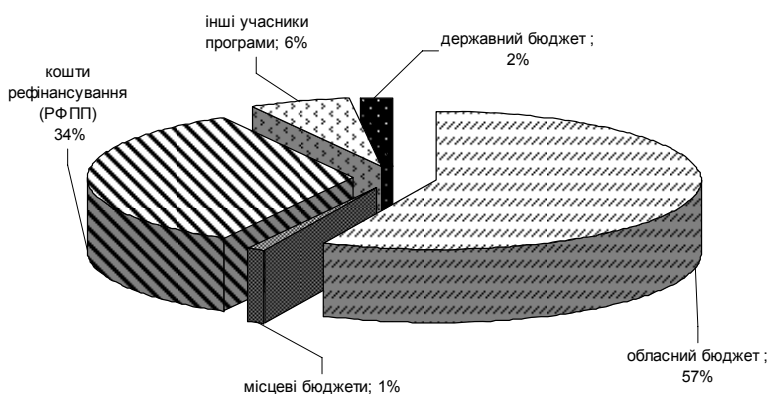


Рис. 3. Структура обсягу коштів, спрямованих у 2001–2008 рр. на виконання заходів фінансово-кредитної підтримки МП у розрізі джерел фінансування

Розглядаючи показники затрат, доцільно також дослідити структуру спрямування бюджетних коштів у розрізі окремих програм (заходів) фінансово-кредитної підтримки МП (рис. 4). Основу становить програма пільгового кредитування МП (85.68 %), яка впроваджується в Івано-Франківській області з 2001 р. Профінансувавши перший підприємницький проект у 2001 р. на суму 50 тис. грн, у 2008 р. вже було профінансовано 15 таких проектів на загальну суму 1.6 млн грн. Ознака повернення коштів забезпечує їх акумулювання та формування так званого "позикового фонду", за рахунок якого є можливість видавати кредити малому бізнесу на пільгових умовах. Як уже зазначалось, у 2005 р. введено в дію нові програми фінансово-кредитної підтримки МП: надання поручительства (гарантування кредитів) та мікрокредитування через кредитні спілки; а у 2007-му – часткове відшкодування відсоткових ставок за банківськими кредитами малого бізнесу.

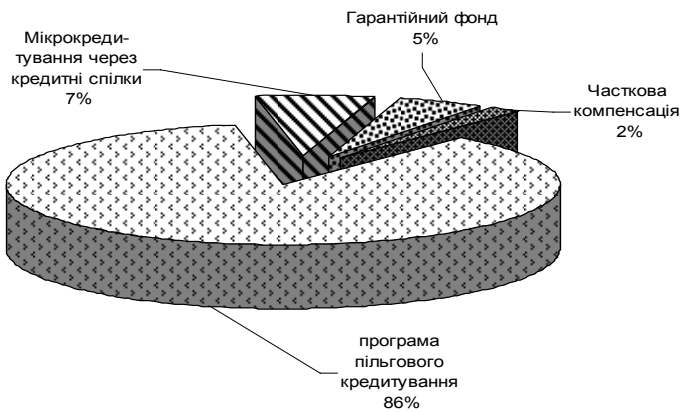


Рис. 4. Структура бюджетних коштів, спрямованих у 2001–2008 рр. на виконання заходів фінансово-кредитної підтримки в розрізі програм фінансування МП

Показники продукту. На території Івано-Франківщини впроваджується чотири бюджетні програми фінансово-кредитної підтримки МП. За 2001–2008 р. результативними показниками продукту (рис. 5) виступатимуть такі показники: надано 102 пільгових кредити суб'єктам МП за рахунок бюджетних коштів; надано 50 мікрокредитів через кредитні спілки; надано 1 фінансове поручительство за кредитами для суб'єктів МП; за 1 кредитом у банку здійснюється часткове відшкодування відсотків.

Слід наголосити, що кількість одиниць наданої фінансово-кредитної підтримки є важливим показником, на основі якого оцінюється досягнення цілей бюджетних програм. Найбільшу кількість підприємницьких проектів підтримано за різними програмами у 2005 та 2007 роках – 31 і 33 відповідно, у 2008 р. в межах виконання бюджетних програм фінансово підтримано 26 проектів суб'єктів МП.

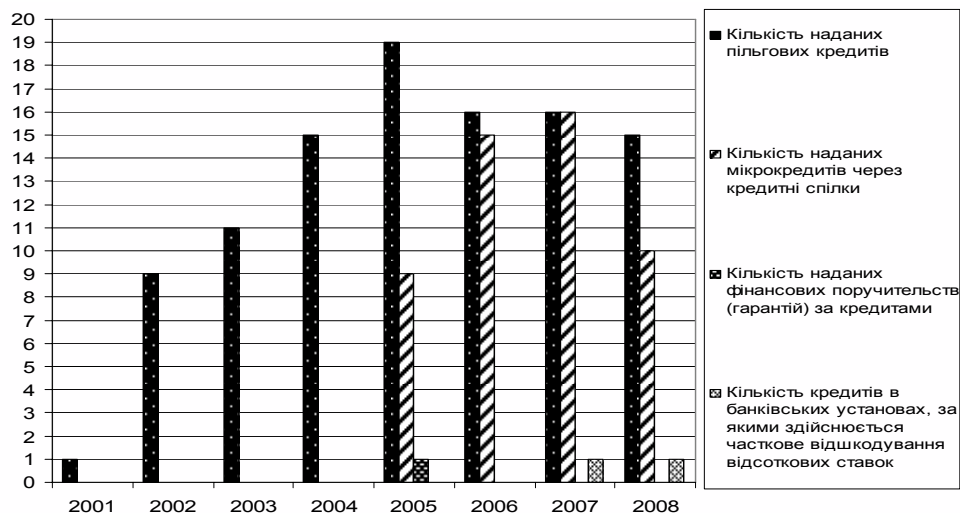


Рис. 5. Динаміка наданої фінансово-кредитної підтримки суб'єктам МП у 2001–2008 рр.

Показники ефективності умовно поділено на три групи (табл. 2). До першої групи віднесено показники, які відображають витрати ресурсів (бюджетних коштів) на одиницю показника продукту: якщо середня вартість одного пільгового кредиту для бюджету становить 60.42 тис. грн, то середня вартість одного мікрокредиту через кредитні спілки – 1.3 тис. грн. Щодо вартості одного фінансового поручительства (гарантії) та програми компенсації відсотків за кредитами для одного позичальника значення показників ефективності за цими програмами становили відповідно 70.0 і 69.8 тис. грн бюджетних коштів; однак тенденцію зміни цих показників досліджувати не доцільно, оскільки ці програми були пілотними (підтримано по одному підприємницькому проекту). Другу і третю групу показників ефективності розраховано із використанням даних Головного управління статистики в Івано-Франківській області [8]. Це результативні показники, які відображають скільки одиниць продукту припадає на 1 тис. малих підприємств області і на 1 тис. суб'єктів МП (включаючи фізичних осіб – підприємців). Наприклад, на 1 тис. малих підприємств припадає 1.72 пільгових кредитів, а в розрахунку на 1 тис. суб'єктів МП – лише 0.2 (ці значення є катастрофічно малими).

Окрему увагу слід приділити результативному показнику ефективності програм, що відображає співвідношення обсягу фактично отриманої суб'єктами МП фінансової підтримки до обсягу спрямованих на це бюджетних коштів (табл. 3). Саме цей показник відображає *ефективність* (за своєю суттю) використання коштів на виконання того чи іншого заходу програми.

Таблиця 2

Результативні показники ефективності виконання бюджетних програм фінансово-кредитної підтримки суб'єктів МП в Івано-Франківській області

Показник	Роки								Середнє значення
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	
<i>I група</i>									
Середня вартість 1 пільгового кредиту, тис. грн	50.00	42.33	26.44	41.51	51.74	62.19	79.27	104.79	60.42
Середня вартість 1 мікрокредиту, тис. грн	0.00	0.00	0.00	0.00	5.56	1.00	0.00	0.00	1.30
Середня вартість 1 фінансового поручительства (гарантії), тис. грн	0.00	0.00	0.00	0.00	70.00	0.00	0.00	0.00	70.00
Середня вартість 1 програми компенсації відсотків за кредитами для позичальника, тис. грн	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	40.00	99.60	69.80
<i>II група</i>									
Кількість наданих пільгових кредитів на 1 тис. малих підприємств, од.	0.15	1.34	1.51	2.07	2.55	2.10	2.08	—*	1.72
Кількість наданих мікрокредитів через кредитні спілки на 1 тис. малих підприємств, од.	0.00	0.00	0.00	0.00	1.21	1.97	2.08	—*	1.85
Кількість наданих фінансових поручительств (гарантії) за кредитами на 1 тис. малих підприємств, од.	0.00	0.00	0.00	0.00	0.13	0.00	0.00	—*	0.14
Кількість кредитів в банківських установах, за якими здійснюється часткове відшкодування відсоткових ставок, на 1 тис. малих підприємств, од.	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.13	—*	0.14
<i>III група</i>									
Кількість наданих пільгових кредитів на 1 тис. суб'єктів малого підприємництва, од.					0.33	0.25	0.24	—*	0.20
Кількість наданих мікрокредитів через кредитні спілки на 1 тис. суб'єктів малого підприємництва, од.					0.16	0.24	0.24	—*	0.21
Кількість наданих фінансових поручительств (гарантії) за кредитами на 1 тис. суб'єктів малого підприємництва, од.					0.02	0.00	0.00	—*	0.02
Кількість кредитів у банківських установах, за якими здійснюється часткове відшкодування відсоткових ставок на 1 тис. суб'єктів малого підприємництва, од.					0.00	0.00	0.02	—*	0.02

Примітка. * Показник не розраховано через відсутність даних офіційної статистики.

**Ефективність використання бюджетних коштів на програми
фінансово-кредитної підтримки МП**

Роки	Коефіцієнт ефективності використання бюджетних коштів, од.	У тому числі за програмами фінансово-кредитної підтримки			
		пільгового кредитування	мікрокредитування через кредитні спілки	гарантування кредитів	часткової компенсації відсотків
2001	1.00	1.00	–	–	–
2002	1.00	1.00	–	–	–
2003	1.00	1.00	–	–	–
2004	1.00	1.00	–	–	–
2005	1.30	1.00	1.79	5.14	–
2006	1.11	1.00	1.91	–	–
2007	1.12	1.00	2.38	–	1.00
2008	1.10	1.00	2.49	–	1.00
Усього	1.12	1.00	8.16	5.14	1.00

Отже, за програмами пільгового кредитування та часткового відшкодування відсоткових ставок за кредитами показник ефективності (мультиплікатор) за всі роки аналізованого періоду рівний одиниці, оскільки тут не присутній ефект мультиплікації – виділені кошти безпосередньо спрямовуються на фінансування підприємницького проекту або на компенсацію відсоткової ставки за кредитом. Найбільш ефективною програмою за цим показником є програма мікрокредитування через кредитні спілки, адже за нею не лише залучаються фінансові ресурси інших учасників програми, а й забезпечується високий рівень оборотності коштів. Однак найяскравіше відображає мультиплікаційний ефект програма надання поручительства (гарантування) кредитів. За цією програмою, спрямувавши 70 тис. грн бюджетних коштів, вдалось забезпечити отримання кредиту для суб'єкта МП у розмірі 360 тис. грн (мультиплікатор – 5.14).

Показники якості – результативні показники профінансованих за рахунок бюджетних коштів проектів суб'єктів МП (табл. 4). Програми фінансово-кредитної підтримки МП позитивно впливають на розвиток регіональної економіки, забезпечуючи отримання соціально-економічного ефекту від їх впровадження. Отже, спрямувавши на виконання програм у 2001–2008 рр. 7.2 млн грн, за рахунок підтриманих підприємницьких проектів вдалось: створити 792 нових робочих місця, зберегти 1132 існуючих; забезпечити сплату до бюджетів різних рівнів

податкових платежів у розмірі 5.9 млн грн. Потрібно зазначити, що показники якості є надзвичайно важливими результативними показниками, за якими здійснюється моніторинг реалізації підприємницьких проектів.

Таблиця 4

Результативні показники якості програми

Показник	Роки								Усього
	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	
Кількість створених нових робочих місць за рахунок профінансованих підприємницьких проектів	50	62	100	83	123	187	122	65	792
Кількість збережених існуючих робочих місць за рахунок профінансованих підприємницьких проектів	9	87	56	280	172	164	206	158	1132
Сума сплачених до бюджетів різних рівнів податкових платежів суб'єктами МП, що отримали фінансово-кредитну підтримку, тис. грн	438.22	646.70	425.37	760.47	1194.52	1064.80	1095.38	289.58	5915.04

Детально проаналізувавши всі результативні показники Регіональної програми підтримки МП у напрямі фінансово-кредитного сприяння, доцільно розглянути їх у комплексі (табл. 5), це дасть змогу порівняти окремі програми фінансово-кредитної підтримки малого бізнесу за ефективністю.

На виконання програми пільгового кредитування МП за 2001–2008 р. спрямовано найбільшу суму коштів – 6.2 млн грн. За рахунок цих коштів профінансовано 102 підприємницькі проекти, це дало змогу створити 730 нових робочих місць, зберегти 741 існуюче, а також забезпечити додаткові платежі до бюджету від діяльності суб'єктів МП, що отримали фінансово-кредитну підтримку, в розмірі 5.3 млн грн. Важливою перевагою цієї програми є забезпечення розвитку пріоритетних галузей економіки області, адже пільгові кредити надаються суб'єктам МП, які працюють саме в них.

Щодо програми мікrokредитування через кредитні спілки, потрібно відзначити низьку вартість одиниці продукту (для надання одного мікrokредиту потрібно спрямувати лише 1.3 тис. грн бюджет-

них коштів) та високу оборотність коштів (за 4 роки впровадження програми надано 50 мікрокредитів на загальну суму 530.5 тис. грн – близько одного мікрокредиту на місяць; мультиплікатор становить – 8.16). Ця програма забезпечує низький рівень соціально-економічного ефекту (створення робочих місць, платежі до бюджету), оскільки розрахована на "дрібних" суб'єктів МП (переважно підприємці – платники єдиного податку, що потребують термінових, "дешевих" кредитів невеликих розмірів – близько 10 тис. грн).

Таблиця 5

**Зведені результативні показники бюджетних програм
фінансово-кредитної підтримки МП
в Івано-Франківській області за 2001–2008 рр.**

Програми фінансово-кредитної підтримки МП	Показники витрат, тис. грн	Показники продукту, од.	Показники ефективності				Показники якості		
			Середня вартість одиниці продукту, тис. грн	Кількість одиниць продукту на 1 тис. малих підприємств, од.	Кількість одиниць продукту на 1 тис. суб'єктів малого підприємництва, од.	Мультиплікатор, од.	Кількість створених нових робочих місць, од. / місяць, од. / на одиницю продукту	Кількість збережених існуючих робочих місць, од. / робочих місць, од. / на одиницю продукту	Сума сплачених податкових платежів, тис. грн / на одиницю продукту
Програма пільгового кредитування	6162.68	102	60.42	1.72	0.20	1.00	730/7	741/7	5270.4/ 51.67
Мікрокредитування через кредитні спілки	530.50	50	1.3	1.85	0.21	8.16	33/1	350/7	35.41/0.71
Фонд кредитних порук	360.00	1	70.00	0.14	0.02	5.14	5	15	148.00
Часткова компенсація відсотків	139.60	1	69.80	0.14	0.02	1.00	24	26	461.15
Усього / середнє значення	7192.78	154	41.80	0.96	0.11	3.83	792 /9	1132/14	5915.04/ 165.38

Окремо слід відзначити програму надання фінансового поручительства (гарантування кредитів), оскільки вона є найбільш ефективним і надзвичайно перспективним механізмом державної фінансово-кредитної підтримки МП. Вона дозволяє підтримувати високо-вартісні, значимі для розвитку економіки проекти суб'єктів МП, спрямовуючи при цьому незначний обсяг бюджетних коштів (у нашому

випадку мультиплікатор становить 5.14). Щодо програми компенсації відсотків за кредитами, то у випадку забезпечення поворотності коштів за цією програмою, можна теж констатувати її значимість, оскільки спостерігається позитивний соціально-економічний вплив від реалізації цієї програми.

Отже, у ході дослідження запропоновано результативні показники визначення ефективності державних програм фінансово-кредитної підтримки МП: показники витрат, що становлять загальний обсяг бюджетних коштів на виконання заходів програм; показники продукту, що складають основу для розрахунку потреби у бюджетних коштах на впровадження програм; показники ефективності, що розкривають досягнення економності бюджетних коштів на забезпечення одиниці продукту програми, а також відображають мультиплікаційний ефект, що забезпечує зростання вартості одиниці вкладених бюджетних коштів; і нарешті – показники якості, що дають можливість оцінити рівень досягнення поставлених програмних цілей.

Аналіз ефективності державних програм проводиться з метою розроблення обґрунтованих пропозицій щодо підвищення ефективності використання бюджетних коштів у процесі реалізації таких програм [9], а також для формування рекомендацій щодо доцільності продовження їх фінансування та виконання. Такий аналіз має значно більшу цінність, адже на його основі, в умовах обмеженості бюджетних коштів на виконання заходів програм підтримки МП, можна в подальшому пропонувати до фінансування найбільш ефективні з них; тобто ті, що забезпечують максимально можливий позитивний вплив на формування сприятливих умов для розвитку МП.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Ляпіна К. М.* Національна програма розвитку малого підприємництва: очікування – проблеми – перспективи : аналітичний документ для прийняття політичних рішень / К. М. Ляпіна, Д. В. Ляпін, С. М. Береславський. — К., 2001. — 60 с.
2. *Про затвердження* Методичних рекомендацій щодо проведення аудиту ефективності виконання бюджетної програми : наказ Головного контрольно-ревізійного управління України № 75 від 2 квіт. 2003 р. — Режим доступу : <http://www.uazakon.com/document/fpart96/idx96425.htm>.
3. *Бюджетний кодекс* України № 2542-III від 21 черв. 2001 р. / Верховна Рада України. — К. : Відом. Верховної Ради. — 2001. — № 37–38. — 189 с.
4. *Про Національну програму* сприяння розвитку малого підприємництва в Україні : Закон України № 2157-III від 21 груд. 2000 р. // Все про бух. облік. — 2000. — № 37.

5. *Про затвердження* Методичних рекомендацій щодо порядку розроблення регіональних цільових програм, моніторингу та звітності про їх виконання : наказ Міністерства економіки України № 367 від 4 груд. 2006 р. — Режим доступу : http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=92210&cat_id=38738.
6. *Звітні* матеріали Регіонального фонду підтримки підприємництва по Івано-Франківській області. — Режим доступу : <http://www.rfpp.if.ua>.
7. <http://www.if.gov.ua>.
8. <http://www.stat.if.ukrtel.net>.
9. *Про затвердження* Порядку проведення органами державної контрольно-ревізійної служби державного фінансового аудиту виконання бюджетних програм : постанова Кабінету Міністрів України від 10 серп. 2004 р. № 1017 (із змін., внес. згідно з Постановою КМ № 361(361-2006-п) від 25 берез. 2006 р.). — Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.